

รูปแบบการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 10

Environmental Diseases and Occupational Diseases Control Operation Unit Establishment Model in Health Region 10

วงศ์กร อังคะคำมูล*, พลภัทร ศรีกุล

Wongsakorn Angkhakhumool*, Ponlapat Srikul

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี

Office of Disease Prevention and Control, Region 10 Ubon Ratchathani

*Correspondence to: wongsakorn.ang@gmail.com

Received: Oct 19, 2021 | Revised: Nov 17, 2021 | Accepted: Nov 30, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม และรูปแบบการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 10 รวมทั้งปัญหาอุปสรรคของการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ รูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพ ทบทวนเอกสาร การนิเทศงาน และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในจังหวัดพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 (สคร.10) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า จังหวัดในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 10 จัดตั้งหน่วยปฏิบัติการได้ 4 จังหวัด มีกระบวนการดำเนินงานจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ 3 รูปแบบ คือ (1) แจ้งเวียนหนังสือราชการเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัดก่อนเสนอรายชื่อเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการต่อผู้ว่าราชการจังหวัดจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ (2) จัดประชุมคณะกรรมการจังหวัดเพื่อขอความเห็นชอบก่อนเสนอรายชื่อเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการต่อผู้ว่าราชการจังหวัดจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ และ (3) แจ้งเวียนหนังสือราชการเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัด และจัดประชุมคณะกรรมการจังหวัดเพื่อให้มีมติรับทราบคำสั่งจังหวัด ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานคือ การตีความหมายของบทบัญญัติกฎหมายที่แตกต่างกัน และแนวทางการดำเนินงานที่ไม่สอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงาน ดังนั้นกรมควบคุมโรคควรทบทวนแนวทางการดำเนินงานและผลักดันการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อขับเคลื่อนงานตามกฎหมายให้สอดคล้องกันทั้งระดับกระทรวง ระดับกรม และระดับจังหวัด

คำสำคัญ: หน่วยปฏิบัติการควบคุมโรค, โรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม, กฎหมาย, การป้องกันควบคุมโรค

Abstract

This study aimed to 1) review the law related to establish the Environmental Diseases and Occupational Diseases Control Operation Unit (Env.Occ.CU), 2) explore the Environmental Diseases and Occupational Diseases Control Operation Unit establishment model

in the Health Region 10, and 3) identify the barriers of the Env.Occ.CU establishment in such area. This study was a qualitative research. Data were collected using documentary review, face-to-face interview, and group discussion. Purposive sampling was used to select the key persons who have worked in the study provinces. Data were analyzed using content analysis. The results found that the Env.Occ.CU have been established successfully in four provinces. Three methods were conducted to adopt resolution for such unit establishment including 1) use the circular formal note to inform the provincial committee 2) hold the provincial committee meeting, and 3) use the circular formal note and hold the provincial committee meeting. The limitations of those establishment included the different interpretation of the law among related personnel, and the difference of the practices and the guideline. Therefore, the Department of Disease Control (DDC) should review and improve the guideline to suit the context and drive the policy to support the implemented resources among public health related agencies at all levels including ministry, department, and province.

Keyword: disease control operation unit, Occupational and Environmental Diseases, law, disease prevention and control

บทนำ

โรคและภัยสุขภาพที่เกิดจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มที่รุนแรงมากขึ้น โดยที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบัน เช่น โรคจากพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และมลพิษที่เกิดจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการขับเคลื่อนมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้เกิดกลไกในการเฝ้าระวัง การป้องกัน และการควบคุมโรคอย่างเป็นระบบ มีแนวทางในการควบคุมโรคอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยับยั้งมิให้เกิดโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม จึงได้มีการประกาศและบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 ซึ่งลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 ซึ่งมีกลไกที่สำคัญ ประกอบด้วย คณะกรรมการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพ

และสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมจังหวัด และ คณะกรรมการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร การให้บริการอาชีพเวชกรรมและเวชกรรมสิ่งแวดล้อมของหน่วยบริการด้านสุขภาพ การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม เพื่อทำหน้าที่ในการสอบสวนโรค การเฝ้าระวัง การป้องกัน และการควบคุมโรค การมีพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย รวมถึงการออกอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง⁽¹⁾

กระทรวงสาธารณสุข และกรมควบคุมโรค ได้ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวอย่างต่อเนื่องตั้งแต่มีผลใช้บังคับผ่านกลไกการกำหนดเป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติราชการหน่วยงาน โดยปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

ได้ขับเคลื่อนการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมจังหวัด และคณะกรรมการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร เพื่อขับเคลื่อนมาตรการยุติการใช้สารเคมีทางการเกษตรที่มีอันตรายสูง^(2,3,4) และปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ได้กำหนดให้จังหวัดมีการขับเคลื่อนมาตรการลดโรคและภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายและปัญหาสำคัญในพื้นที่ โดยระดับความสำเร็จของการดำเนินงานประกอบด้วยกิจกรรมการประสานงาน การสนับสนุนให้จังหวัดจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมได้^(5,6) ซึ่งตามกฎหมายหน่วยปฏิบัติการดังกล่าวข้างต้นมีหน้าที่ในการสอบสวนโรค การเฝ้าระวัง การป้องกัน และการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการขึ้นอย่างน้อยหนึ่งหน่วยในทุกจังหวัด โดยมีความแตกต่างจากหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคติดต่อ ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ซึ่งมีผลใช้บังคับมาหลายปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2558 ซึ่งกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการขึ้นทุกอำเภอหรือทุกเขตอย่างน้อยหนึ่งหน่วยเพื่อทำหน้าที่ในการเฝ้าระวัง สอบสวนโรค ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่ออันตรายหรือโรคระบาด^(1,7) ด้วยความสำคัญของการขับเคลื่อนงานตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกฎหมายที่เพิ่งประกาศใช้บังคับในปี พ.ศ. 2562 และเป็นประเด็นงานสำคัญระดับกระทรวงสาธารณสุข ดังนั้นในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 10 โดยสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี (สคร.10) ซึ่งเป็นส่วนราชการสังกัด

กรมควบคุมโรค มีพื้นที่รับผิดชอบ 5 จังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร อำนาจเจริญ และมุกดาหาร จึงจำเป็นต้องประสานงานและสนับสนุนให้จังหวัดสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนด การศึกษาค้นคว้าจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม ศึกษารูปแบบการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ และปัญหาอุปสรรคของการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมในจังหวัดพื้นที่เขตสุขภาพที่ 10 เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative study) โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ พื้นที่ทำการศึกษาคือ จังหวัดในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 10 ซึ่งเป็นจังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร อำนาจเจริญ และมุกดาหาร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แหล่งข้อมูลและกลุ่มเป้าหมายหลักที่ใช้ในการศึกษา

แหล่งข้อมูล เพื่อทำการทบทวนบทบัญญัติข้อกฎหมายและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม หลักเกณฑ์การคัดเลือกต้องเป็นกฎหมายที่ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว โดยได้ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์การจัด

ตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2563 และ 2) คำสั่งจังหวัดต่างๆ เรื่อง จัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมจังหวัด โดยต้องเป็นคำสั่งที่มีเลขที่ของคำสั่งจังหวัดและลงนามคำสั่งโดยผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้มีอำนาจปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัด

กลุ่มเป้าหมายหลักในการศึกษา ประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบงานโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) ที่มีประสบการณ์ทำงาน 1 ปีขึ้นไป และ/หรือ เป็นผู้มีรายชื่อเป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการจังหวัด พื้นที่ 5 จังหวัดๆ ละ 2 คน รวม 10 คน

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แนวทางการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร⁽⁴⁾ เนื้อหาครอบคลุมประเด็น ประเภท/ชื่อกฎหมาย วันที่ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา รายละเอียดมาตรา สาระสำคัญ หมายเหตุ และเจตนารมณ์ของกฎหมาย และ 2) แนวทางการสัมภาษณ์ (interview guideline) เนื้อหาครอบคลุมประเด็น รูปแบบกิจกรรม ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะ เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชุมกลุ่มย่อย และสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบงาน โดยศูนย์โรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับศูนย์กฎหมาย ของ สคร.10 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2563 - กันยายน 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากเอกสารและกฎหมายต่างๆ และการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ โดยการจัดกลุ่มของข้อมูลและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) แยก

หมวดหมู่ อธิบายลักษณะร่วมของข้อมูล ประมวลผลและนำเสนอข้อมูลในภาพรวมด้วยความเรียง

การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

การศึกษานี้ได้ศึกษาเอกสาร กฎหมาย และรายงานผลการดำเนินงานที่เปิดเผยเป็นสาธารณะและทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ยินดียินยอม เต็มใจ และสมัครใจให้ข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ แผลผลภาพรวม ไม่ได้ระบุหรือกระทบต่อตัวบุคคล ซึ่งผู้ทำการศึกษาได้ตระหนักและคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยในทุกกระบวนการของการวิจัย

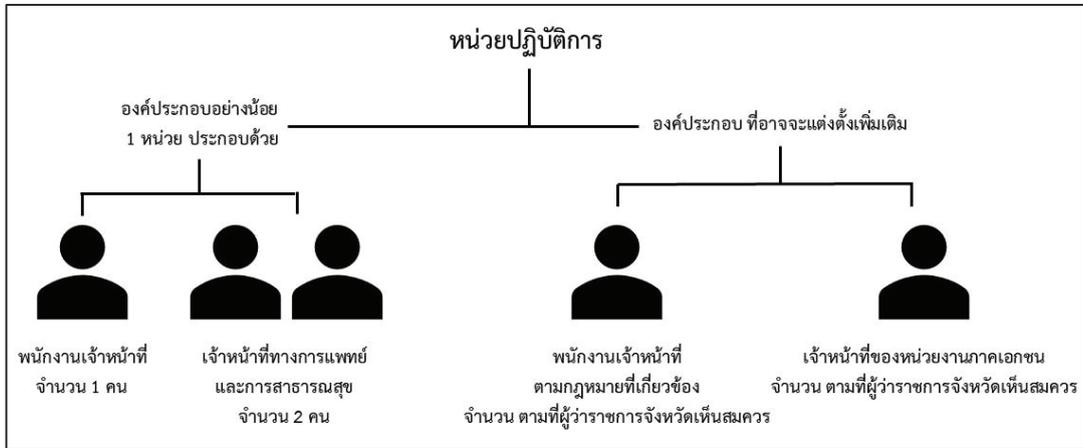
ผลการศึกษา

1. หน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562

หน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม กำหนดให้จัดตั้งขึ้นตามความในหมวด 6 มาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 ซึ่งให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมจังหวัด จัดตั้งหน่วยปฏิบัติการอย่างน้อย 1 หน่วยขึ้นในทุกจังหวัด โดยหลักเกณฑ์การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ ให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2563 โดยองค์ประกอบของหน่วยปฏิบัติการ ต้องประกอบไปด้วยอย่างน้อย 3 คน คือ พนักงานเจ้าหน้าที่จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และการสาธารณสุข จำนวน 2 คน และอาจแต่งตั้ง

พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาคเอกชน ร่วมเป็นหน่วยปฏิบัติการได้ ตามจำนวนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควร ทั้งนี้การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการขึ้น เพื่อทำ

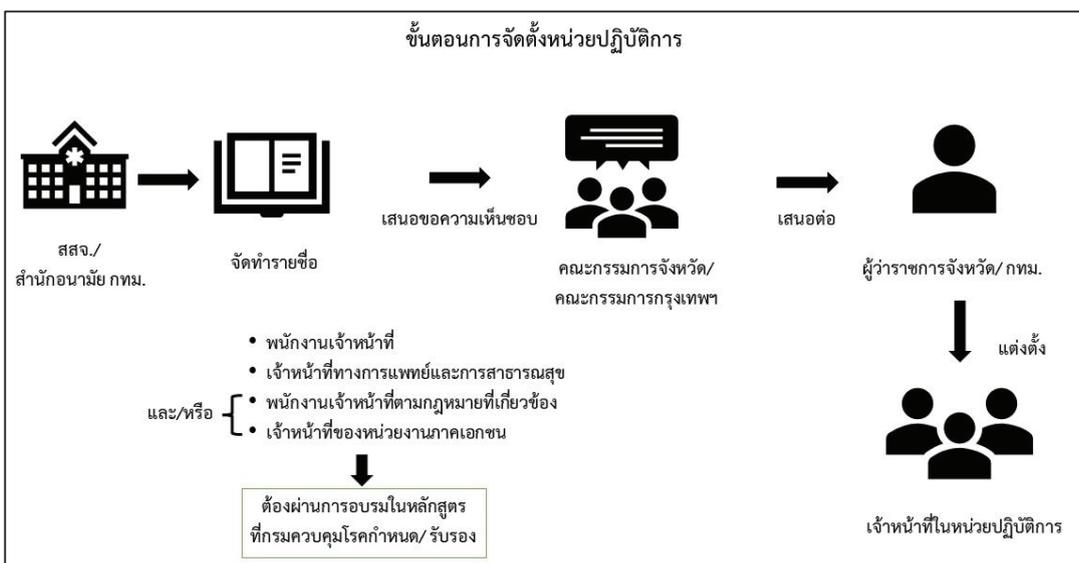
หน้าที่ในการสอบสวนโรค การเฝ้าระวัง การป้องกัน และการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม โดยสรุปองค์ประกอบของหน่วยปฏิบัติการ ได้ดังนี้ (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 องค์ประกอบของหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ แต่ละองค์ประกอบจะต้องมีคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งให้เป็นที่ไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2563 และผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ

ต้องผ่านการฝึกอบรมในหลักสูตรการสอบสวนโรค การเฝ้าระวัง การป้องกัน หรือการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพหรือโรคจากสิ่งแวดล้อมที่กรมควบคุมโรคกำหนดหรือที่กรมควบคุมโรครับรอง⁽⁸⁾ โดยมีกระบวนการในการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ โดยสรุปได้ดังนี้ (รูปที่ 2)

รูปที่ 2 ขั้นตอนการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม

2. กระบวนการสร้างความร่วมมือและสนับสนุนการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม

สคร.10 โดยศูนย์โรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ได้สร้างความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนงานในระดับจังหวัด ผ่านกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

(1) ประสานงาน สสจ. เพื่อชี้แจงแนวทางการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ ในแต่ละจังหวัด ทั้ง 5 จังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบของ สคร.10

(2) จัดประชุมชี้แจงแนวทางและการขับเคลื่อนการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ องค์กรประกอบ คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ ให้กับผู้รับผิดชอบงานโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมของ สสจ. โดยการประชุมราชการ จำนวน 2 ครั้ง ในเดือนพฤศจิกายน 2563 และเดือนกุมภาพันธ์ 2564 และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 1 ครั้ง ในเดือนธันวาคม 2563

(3) ลงพื้นที่สนับสนุน นิเทศงาน ติดตามการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 โดยการประสานงานกับ สสจ. และลงพื้นที่ช่วงเดือน พฤศจิกายน-ธันวาคม 2563 เดือนมกราคม - มีนาคม 2564 และเดือนมิถุนายน - กันยายน 2564

(4) สนับสนุนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการและจัดประชุมเพื่อกำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการให้ทุกจังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อเข้ารับการอบรมในหลักสูตรที่กรมควบคุมโรคกำหนดหรือที่กรมควบคุมโรครับรอง

(5) ประสานงานกองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค เพื่อขอสนับสนุนการจัดอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการ

ประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 10 โดยผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ ได้ผ่านการอบรมในหลักสูตรที่กรมควบคุมโรคกำหนดหรือรับรอง เมื่อวันที่ 8 – 12 มีนาคม 2564 ครบทั้ง 5 จังหวัด

3. รูปแบบการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมจังหวัด ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 10

การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการไว้ตามกฎหมาย แต่รูปแบบของการดำเนินงานจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ ในแต่ละจังหวัดมีองค์ประกอบของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ และกระบวนการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ ที่แตกต่างกันไป โดยจากการศึกษา พบว่า จังหวัดในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 10 ผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ ได้ผ่านการอบรมหลักสูตรที่กรมควบคุมโรคกำหนดหรือรับรอง ครบทั้ง 5 จังหวัด แต่สามารถจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการได้ จำนวน 4 จังหวัด คือ อำนาจเจริญ ยโสธร ศรีสะเกษ และมุกดาหาร และไม่สามารถจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการได้ จำนวน 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี โดยแต่ละจังหวัดมีองค์ประกอบของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ และกระบวนการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการที่ต่างกันไปในบางจังหวัด ดังนี้ (ตารางที่ 1)

- จังหวัดอำนาจเจริญ มีองค์ประกอบของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ จำนวน 5 คน โดยเป็นเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และโรงพยาบาลทั่วไป

- จังหวัดยโสธร มีองค์ประกอบของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ จำนวน 5 คน โดยเป็นเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และโรงพยาบาลทั่วไป

- จังหวัดศรีสะเกษ มีองค์ประกอบของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ จำนวน 4 คน โดยเป็นเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และโรงพยาบาลศูนย์

- จังหวัดมุกดาหาร มีองค์ประกอบของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ จำนวน 5 คน โดยเป็นเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน

ทั้งนี้ กระบวนการเสนอรายชื่อเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมจังหวัด มีกระบวนการดำเนินงาน 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 แจ้งเวียนหนังสือราชการเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัด โดยพบในจังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งได้จัดทำร่างคำสั่งจังหวัด เรื่อง จัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมจังหวัด เพื่อแจ้งเวียนขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัด และให้คณะกรรมการพิจารณา โดยอ้างอิงหลักเกณฑ์การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ เอกสารแสดงการมีคุณสมบัติครบถ้วนของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ และให้คณะกรรมการจังหวัดตอบกลับเป็นหนังสือแสดงความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ แล้วแต่กรณี จากนั้นฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการจังหวัด (สสจ.) รวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการจังหวัด จัดทำเป็นหนังสือราชการสรุปผลการขอความเห็นชอบเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามในคำสั่งจังหวัดจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ

รูปแบบที่ 2 จัดประชุมคณะกรรมการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมจังหวัด เพื่อขอความเห็นชอบจาก

คณะกรรมการจังหวัด โดยพบในจังหวัดศรีสะเกษ และมุกดาหาร โดยฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการจังหวัด (สสจ.) ดำเนินการจัดทำร่างคำสั่งจังหวัด เรื่อง จัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมจังหวัด เพื่อเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการจังหวัดให้เห็นชอบ และเมื่อมีมติเห็นชอบแล้วก็ดำเนินการเสนอคำสั่งจังหวัด โดยอ้างอิงหลักเกณฑ์การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ และมติที่ประชุมฯ เพื่อเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามในคำสั่งจังหวัดจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ

รูปแบบที่ 3 แจ้งเวียนหนังสือราชการเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัด และจัดประชุมคณะกรรมการจังหวัด เพื่อให้มีมติรับทราบคำสั่งจังหวัดจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ โดยพบในจังหวัดยโสธร ซึ่งฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการจังหวัด (สสจ.) จัดทำร่างคำสั่งจังหวัด เรื่อง จัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมจังหวัด แจ้งเวียนขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัด และให้คณะกรรมการพิจารณา โดยอ้างอิงหลักเกณฑ์การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ เอกสารแสดงการมีคุณสมบัติครบถ้วนของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ และให้คณะกรรมการจังหวัดตอบกลับเป็นหนังสือแสดงความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ แล้วแต่กรณี จากนั้นฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการจังหวัด (สสจ.) รวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ จัดทำเป็นหนังสือราชการสรุปผลการขอความเห็นชอบ เสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามในคำสั่งจังหวัดจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ และจากนั้นได้จัดประชุมคณะกรรมการจังหวัด เพื่อให้มีมติรับทราบคำสั่งจังหวัดและการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ

ตารางที่ 1 องค์ประกอบและรูปแบบการดำเนินงานจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมจังหวัดพื้นที่เขตสุขภาพที่ 10

จังหวัด	จำนวนเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ (คน)				รวม (คน)	รูปแบบการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ
	พนักงานเจ้าหน้าที่		เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และการสาธารณสุข			
	นักวิชาการสาธารณสุข	พยาบาลวิชาชีพ	นักวิชาการสาธารณสุข	พยาบาลวิชาชีพ		
อำนาจเจริญ	2	1	1	1	5	แจ้งเวียนคณะกรรมการ
ยโสธร	2	1	2	-	5	แจ้งเวียน และจัดประชุมคณะกรรมการ
ศรีสะเกษ	1	1	2	-	4	จัดประชุมคณะกรรมการ
มุกดาหาร	2	1	2	-	5	จัดประชุมคณะกรรมการ
อุบลราชธานี	-	-	-	-	-	ไม่ได้ดำเนินการ

4. ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมจังหวัด พื้นที่เขตสุขภาพที่ 10

จากการศึกษาครั้งนี้พบปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ ประกอบด้วย (1) การตีความคุณสมบัติเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการตามบทบัญญัติข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง และ (2) สถานการณ์ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข

ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่แพร่ระบาดในวงกว้าง ส่งผลให้บางจังหวัดต้องระดมทรัพยากรบุคคลเพื่อปฏิบัติงานควบคุมโรค COVID-19 จึงไม่สามารถดำเนินงานในภาวะปกติได้ เช่น จังหวัดอุบลราชธานี อย่างไรก็ตามประเด็นปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ โดยสรุปประเด็น ได้ดังนี้ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ปัญหา อุปสรรค และข้อสังเกตต่อการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมจังหวัด ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 10

ข้อที่	ประเด็นปัญหา อุปสรรค ข้อสังเกต	คำอธิบาย/ ข้อชี้แจงโดย สคร.10
1	กรณีที่หัวหน้ากลุ่มงานอนามัยสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัย สสจ. เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ และถูกแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ เมื่อมีการย้ายกลุ่มงานหรือเลื่อนระดับย้ายสายงานแล้ว จะถือว่าเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการพ้นจากตำแหน่งหรือไม่	กรณีที่หัวหน้ากลุ่มงานอนามัยสิ่งแวดล้อมฯ สสจ. เป็นผู้มีความสัมพันธ์ตาม ข้อ 3 (2) (2.6) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ฯ ถือว่าเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ และเมื่อเป็นเจ้าหน้าที่ตามข้อ 3 ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการฯ จะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อเป็นไปตามข้อ 6 ประกาศดังกล่าว ซึ่งไม่รวมกรณีย้ายกลุ่มงานหรือเลื่อนระดับสายงาน ดังนั้นหัวหน้ากลุ่มงานอนามัยสิ่งแวดล้อมฯ จึงเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ แต่

ข้อที่	ประเด็นปัญหา อุปสรรค ข้อสังเกต	คำอธิบาย/ ข้อชี้แจงโดย สสร.10
2	รายชื่อผู้มีคุณสมบัติเป็นหน่วยปฏิบัติการ ต้องเข้ารับการอบรมหลักสูตรที่กรมควบคุมโรคกำหนด/รับรอง จำเป็นต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัด ก่อนอบรมหน่วย หรือไม่ หรือ อบรมแล้ว จึงนำเสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการจังหวัด และถ้ากรณีหากเสนอชื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัด และมีมติไม่เห็นชอบหรือเห็นชอบเป็นอย่างอื่น ก็จะไม่สามารถจัดตั้งเป็นหน่วยปฏิบัติการ ได้ ซึ่งเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานตามมาภายหลังได้	ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการ จังหวัดอาจเสนอให้ผู้ว่าราชการฯ และคณะกรรมการพิจารณาทบทวนเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ ให้เป็นปัจจุบันได้ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการฯ ข้อ 5 สสจ. มีหน้าที่จัดทำรายชื่อผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ เสนอต่อคณะกรรมการจังหวัด เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อพิจารณาจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ ตามมาตรา 32 ดังนั้น รายชื่อเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะเข้ารับการอบรมฯ ไม่จำเป็นต้องเสนอรายชื่อให้คณะกรรมการฯ พิจารณาก่อน เป็นภารกิจหลักทางสาธารณสุขที่จะดำเนินการให้ได้มาซึ่งเจ้าหน้าที่ แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ผ่านการอบรมแล้ว และครบองค์ประกอบของหน่วยปฏิบัติการ สสจ. ต้องดำเนินการเสนอรายชื่อผู้ซึ่งเป็นผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยฯ ให้คณะกรรมการเห็นชอบ และเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ ต่อไป
3	ตามข้อ 3 ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2563 “เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และการสาธารณสุข” ต้องมิใช่ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ จึงทำให้องค์ประกอบหน่วยปฏิบัติการไม่ครบถ้วน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ มีคุณสมบัติเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 มีทางแก้ไขให้ทางออกให้จังหวัดอย่างไร	- ข้อเสนอแนะให้แต่ละจังหวัดสำรวจรายชื่อผู้มีคุณสมบัติตาม ข้อ 5 ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการฯ และอบรมฯ หากอบรมเรียบร้อยแล้ว ให้เสนอจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ แต่หากองค์ประกอบหน่วยปฏิบัติการ จนท.ทางการแพทย์ฯ ไม่ครบ ให้นำประเด็นปัญหาเข้า คณะกรรมการจังหวัด เพื่อเสนอต่อกรมควบคุมโรค ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการชาติ เพื่อเสนอพิจารณาหาแนวทางดำเนินงาน โดย อธิบดีกรมควบคุมโรค พิจารณาดำเนินการตามข้อ 7 ของประกาศหลักเกณฑ์ตั้งหน่วย แต่หากกรณีเหนืออำนาจของอธิบดีกรมควบคุมโรคจะเสนอคณะกรรมการชาติต่อไป
4	องค์ประกอบหน่วยปฏิบัติการ อย่างน้อย 3 คน ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ 1 คน และเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และการสาธารณสุข 2 คน ถือว่ามีองค์ประกอบน้อยมาก และผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานด้านโรคจากการประกอบอาชีพหรือโรคจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป มีเพียงพนักงานเจ้าหน้าที่ 1 คนเท่านั้น แต่เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ฯ อีก 2 คน ถึงแม้จะได้รับการอบรมพัฒนาศักยภาพหน่วยปฏิบัติการ แต่ยังไม่พร้อมมีประสบการณ์น้อย ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย	-

ข้อที่	ประเด็นปัญหา อุปสรรค ข้อสังเกต	คำอธิบาย/ ข้อชี้แจงโดย สคร.10
5	การดำเนินงานตาม พ.ร.บ.ควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 ยังมีช่องว่างและปัญหาข้อกฎหมายและอนุบัญญัติอีกมาก เช่น การออกข้อกำหนดของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ฯ ที่ต้องไม่ใช่พนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นทำได้ยาก และการกำหนดหน้าที่และอำนาจของหน่วยปฏิบัติการ ซึ่งไม่ให้อำนาจในการสั่งการให้หน่วยงานต่างๆ ร่วมดำเนินการ ซึ่งอาจต้องแก้ไขอนุบัญญัติต่อไป	-

วิจารณ์ผล

การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม เป็นกลไกหนึ่งของการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 ผลการศึกษาพบว่า จังหวัดในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 10 จัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ ได้ 4 จังหวัด และมีรูปแบบการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งพบว่ามี 3 รูปแบบ ประกอบด้วย (1) การแจ้งเวียนคำสั่งจังหวัดเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัด (2) จัดประชุมคณะกรรมการจังหวัดเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัด และ (3) แจ้งเวียนคำสั่งเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัด และจัดประชุมคณะกรรมการจังหวัดเพื่อให้มีมติรับทราบคำสั่งจังหวัด โดยความแตกต่างของกระบวนการดำเนินงานดังกล่าว เป็นผลที่เกิดจากการตีความบทบัญญัติของข้อกฎหมายและการกำหนดรายละเอียดกิจกรรมตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุข กล่าวคือในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 ให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัดจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการขึ้นอย่าง

น้อย 1 หน่วยในทุกจังหวัด⁽¹⁾ โดยไม่ได้กำหนดรูปแบบของการขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัดไว้ในกฎหมายที่ชัดเจน แต่ในรายละเอียดกิจกรรมตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้ขับเคลื่อนการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการผ่านกลไกของคณะกรรมการจังหวัด⁽⁵⁾ ขณะที่กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค กำหนดแนวทางการดำเนินงานให้ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการจังหวัดเสนอรายชื่อเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ แจ้งเวียนขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัด⁽⁹⁾ ซึ่งการกำหนดกิจกรรมที่ไม่ชัดเจนส่งผลให้มีการตีความและการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ในส่วนองค์ประกอบของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ ยังพบว่าเป็นนักวิชาการสาธารณสุข และพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งบางจังหวัดเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการเป็นนักวิชาการสาธารณสุขทั้งหมด การดำเนินงานด้านโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม มีความจำเป็นต้องใช้ประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญและการวินิจฉัยทางการแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่จังหวัดได้สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับองค์ประกอบของหน่วยปฏิบัติการอย่างน้อย 3 คน ถือว่ามีองค์ประกอบน้อยมาก และผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานด้านโรคจากการ

ประกอบอาชีพหรือโรคจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป มีเพียงพนักงานเจ้าหน้าที่ 1 คนเท่านั้น แต่เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และการสาธารณสุข อีก 2 คน ถึงแม้จะผ่านการอบรมพัฒนาศักยภาพหน่วยปฏิบัติการ แต่ยังไม่มีการประเมินหรืออาจจะมีประสบการณ์น้อยทำให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย รวมถึงการออกข้อกำหนดของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่ต้องไม่ใช่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก ถึงแม้ว่ากลไกการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม จะมีความสอดคล้องกับการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคติดต่อ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาก่อนหน้านี้ที่ใช้บังคับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 และจังหวัดมีประสบการณ์ในการดำเนินงานมาแล้ว คือ กฎหมายกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัดจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการขึ้นและองค์ประกอบของหน่วยปฏิบัติการมีความคล้ายคลึงกัน คือ อย่างน้อยต้องประกอบด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่/เจ้าพนักงานควบคุมโรคตามกฎหมาย 1 คน และเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และการสาธารณสุข 2 คน แต่กฎหมาย 2 ฉบับนี้มีความแตกต่างกันในส่วนของระดับของหน่วยปฏิบัติการ กล่าวคือ การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม กฎหมายกำหนดให้จัดตั้งขึ้นอย่างน้อย 1 หน่วยในทุกจังหวัด ขณะที่การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคติดต่อ กฎหมายกำหนดให้จัดตั้งขึ้นอย่างน้อย 1 หน่วยในทุกอำเภอ อีกทั้งการกำหนดหลักเกณฑ์คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และการสาธารณสุข ก็มีความแตกต่างกัน คือ ในหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคติดต่อได้เปิดกว้างนิยามของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และ

การสาธารณสุขไว้ ซึ่งสามารถเป็นคนเดียวกันกับเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อได้ แต่ในหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม จำกัดนิยามไว้ชัดเจนว่าต้องไม่ใช่คนเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่^(8, 10) ดังนั้นแล้วจึงเป็นโอกาสในการพัฒนาหน่วยปฏิบัติการในครั้งต่อไปที่จะต้องผลักดันให้มีตำแหน่งแพทย์ในสาขาที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเป็นหน่วยปฏิบัติการ และผ่านการอบรมหรือเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการให้ได้ ขณะที่ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการที่สำคัญ คือ การตีความข้อกำหนดของผู้ปฏิบัติงานที่นำไปสู่การปฏิบัติที่แตกต่างกันซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคในระยะแรกเริ่มของการบังคับใช้กฎหมาย และการกำหนดตัวชี้วัดระดับกระทรวงสาธารณสุขเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 ที่กิจกรรมการดำเนินงานไม่สอดคล้องกัน ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคที่สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า การขับเคลื่อนงานตามพระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 ยังเป็นเรื่องของการตีความและการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามกฎหมายกำหนด⁽⁴⁾ และยังมีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบของกฎหมายอื่นๆ เช่น พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ที่พบว่า การดำเนินงานตามกฎหมายไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย และเกิดปัญหาเรื่องการตีความข้อกำหนดที่แตกต่างกันในการบังคับใช้กฎหมาย⁽¹¹⁾

การศึกษาครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาเฉพาะการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ซึ่งเป็นจุดเริ่ม

ต้นของการขับเคลื่อนกลไกการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 ดังนั้นจึงยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นการขับเคลื่อนงานภายใต้กฎหมาย รวมถึงการดำเนินงานตามหน้าที่และอำนาจของเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการที่ต้องมีการศึกษา ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานในระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. กรมควบคุมโรค หรือกองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ควรมีการทบทวนการขับเคลื่อนงานตามพระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 และผลักดันการกำหนดตัวชี้วัดขับเคลื่อนงานตามกฎหมายให้สอดคล้องกันทั้งระดับกระทรวง ระดับกรม และระดับจังหวัด

2. สสจ. ควรสำรวจรายชื่อผู้มีคุณสมบัติจะเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ เพิ่มเติมโดยเพิ่มการอบรมในหลักสูตรที่กรมควบคุมโรคกำหนดหรือรับรองในกลุ่มแพทย์ผู้รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยปฏิบัติการมีความสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากขึ้น

3. สคร. สนับสนุน นิเทศ ติดตาม และขับเคลื่อนงานตามกฎหมายในระดับจังหวัดอย่างต่อเนื่อง และทำการศึกษาประเมินศักยภาพเจ้าหน้าที่ในหน่วยปฏิบัติการ เพื่อปิดช่องว่างของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี และคุณสมพงษ์ จันทร์ขอนแก่น หัวหน้าศูนย์โรค

จากการประกอบอาชีพฯ ที่ปรึกษาและสนับสนุนการดำเนินงาน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ศูนย์โรคจากการประกอบอาชีพฯ ศูนย์กฎหมาย รวมถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด คณะผู้บริหาร คณะเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกแห่ง และขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการศึกษาครั้งนี้ที่ได้ออกนาม

เอกสารอ้างอิง

1. พระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136, ตอนที่ 67ก (ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2562). หน้า 215-235.
2. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. รายละเอียดตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ 2563. นนทบุรี: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน; 2562.
3. กรมควบคุมโรค. รายละเอียดตัวชี้วัดคำรับรองการปฏิบัติราชการหน่วยงาน กรมควบคุมโรค ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 [อินเทอร์เน็ต]. 2562. [เข้าถึงเมื่อ 18 ตุลาคม 2564]. เข้าถึงได้จาก:<https://ddc.moph.go.th/psdg/news.php?news=9717&deptcode=>
4. วงศกร อังคะคำมูล และพลภัทร ศรีกุล. ปัจจัยความสำเร็จของการขับเคลื่อนพระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 กรณีศึกษาพื้นที่สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 วารสารการแพทย์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 2562; 2(3): 141-53.
5. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. รายละเอียดตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ 2564. นนทบุรี: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน; 2563.

6. กรมควบคุมโรค. รายละเอียดตัวชี้วัดคำรับรองการปฏิบัติราชการหน่วยงาน กรมควบคุมโรค ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 [อินเทอร์เน็ต]. 2563. [เข้าถึงเมื่อ 18 ตุลาคม 2564]. เข้าถึงได้จาก: <https://ddc.moph.go.th/dsp/news.php?news=16020>
7. พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 132, ตอนที่ 86ก (ลงวันที่ 8 กันยายน 2558). หน้า 26-44.
8. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2563. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 137, ตอนพิเศษ 257ง (ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2563). หน้า 23-25.
9. กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. แนวทางการดำเนินงานจำนวนจังหวัดที่มีการขับเคลื่อนมาตรการลดโรคและภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายและปัญหาสำคัญในพื้นที่. นนทบุรี: กรมควบคุมโรค; 2564.
10. ประกาศคณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคติดต่อ พ.ศ. 2559. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 133, ตอนพิเศษ 121ง (ลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2559). หน้า 32-33.
11. กรมควบคุมโรค. รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายร่างพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. [อินเทอร์เน็ต]. 2564. [เข้าถึงเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2564]. เข้าถึงได้จาก: http://alcoholact.ddc.moph.go.th/act/file/report_effect.pdf